

OVL en bermen: ‘berm is geen restbak van functies’

• door Rien Kort

Het project Alles Over Bermen startte in de zomer van 2014 op initiatief van het CROW en adviesbureau de Kok en partners. “Tijdens een gezamenlijk onderzoek naar OVL in relatie tot de directe omgeving signaleerden we dat bermen een keur aan objecten herbergen”, vertelt Daaf de Kok. “Naast lichtmasten zijn er daar ook verkeersborden, kastjes, groenstroken en nog veel meer. Opvallend daarbij is de vaak willekeurige plaatsing van deze elementen.” Bij navraag blijkt dat een algemene regelgeving op dit vlak ontbreekt. “Samen met CROW hebben we deze hand-schoen vervolgens opgepakt.”

Online kennisbank

Vergelijkbaar met het IGOV online handboek Openbare Verlichting wordt er gedacht aan het aanbieden van de informatie via internet. Het project mag rekenen op de financiële ondersteuning van alle provincies. Samen met gemeenten, waterschappen en Rijkswaterstaat leverden zij input en namen zij deel aan enkele werksessies in de tweede helft van 2014. Alle data zijn inmiddels gebundeld in een conceptverslag, dat als basis dient voor een vervolgtraject. Het doel is het inrichten van een online kennisbank waar alle informatie omtrent bermen paraat is. “Momenteel zijn we 45 factsheets over deelthema’s aan het opstellen. Het voornemen is om deze factsheets online in Wikipediastijl aan te bieden. Naar verwachting is de kennisbank in de loop van 2016 gereed voor gebruik. Deze is dan overigens niet gratis.”

Geen kijk op zaken

De CROW kennisbank moet volgens De Kok uitgroeien tot het kennispunt voor het vergaren van informatie omtrent

Vegetatie, elektriciteitskastjes, reclame, bebording en - uiteraard - openbare verlichting. De bermen staan tjokvol objecten. Richtlijnen voor een evenwichtige inrichting ontbraken tot nu toe, maar daaraan wordt inmiddels hard gewerkt.

bermen en alle aspecten die daarbij komen kijken. “Om een voorbeeld te geven: bij de aanleg van een weg heeft de opdrachtgever, wegbeheerder of uitvoerder meestal geen kijk op zaken als natuur, OVL of civieltechnische aspecten.” Dankzij het multifunctionele karakter van het document wordt inzicht geboden in alles wat er speelt op het vlak van bermen. “Het gewenste effect is de verhoging van de kwaliteit en de functionaliteit van bermen. Dit kan goedkoper, mooier en bewuster.”

Rondjes op een kaart

Bij de aanleg van wegen blijkt OVL wel eens het kind van de rekening te zijn. “In sommige gevallen wordt er achteraf een verlichtingsdeskundige bijgehaald, die vervolgens rondjes op een kaart intekent, zonder dat hij veel weet van het type berm of van de landschappelijke inpassing. Dat kan beter en de kennisbank Alles Over Bermen wil daaraan graag bijdragen.”

Spanningsvelden

Olga van de Veer, asset-beheerder ‘Groen langs wegen’ bij de provincie Gelderland, maakt onderdeel uit van de kern-groep van Alles Over Bermen. Zij houdt zich binnen het overleg vooral bezig met aandachtspunten als groen, land-schap en natuur. In het document worden dan ook een aantal spanningsvelden tussen OVL en de vegetatie in de berm aangestipt. “De afstand tussen de aanwezige licht-masten en beplanting is daarvan een voorbeeld. Het komt voor dat het licht in de kruin blijft hangen en het wegdek niet bereikt.” Bekabeling is een tweede heikel punt. “Bomen moeten wel eens het veld ruimen in verband met de aanleg van wegen; bij de aanleg van kabels en leidin-

gen raken boomwortels beschadigd.”

Een andere belangrijke factor is de invloed van OVL op de aanwezige fauna in en rondom de groenstroken langs de kant van de weg. “Straatlicht kan het dierenleven verstoren.

Aanpassen van de verlichtingskleur kan in dat geval bevorderlijk werken.”

Verlichting kan in andere gevallen zelfs meer schade dan goed doen.

“In waardevolle open landschappen is geen hoge begroeiing toegestaan.

Toch zie je vaak dat er wel lichtpunten zijn geplaatst, die het uiterlijk van het landschap sterk beïnvloeden.”

Lichtvervuiling is een mogelijk gevolg, dat door het maken van de juiste keuzes kan worden beperkt.

“De juiste armatuur en afscherming of gebruikmaken van dynamische verlichting doen in dat opzicht wonderen. Verlichting kan op bepaalde locaties zelfs onnodig zijn en dient daarom volledig achterwege te worden gelaten. Bijkomend voordeel is de daarmee gerealiseerde energiebesparing.” Een professionele OVL-ontwerper moet op de hoogte zijn van al deze aspecten.

‘Geen klachtenregen van burgers, kapitaalvernietiging en ongewenste media-aandacht’

Eerst oriënteren

De natuur is slechts één van de vele aspecten die bij de aanleg van wegen en OVL een belangrijke rol speelt, aldus Van de Veer: “Met dit project hopen wij de verantwoordelijke partijen zoals wegbeheerders te stimuleren om verder te kijken dan hun eigen vakgebied. Eerst oriënteren en niet meteen lichtmasten en overige objecten in de berm plaatsen. Een mogelijke klachtenregen van burgers, kapitaalvernietiging en ongewenste media-aandacht wordt daarmee vermeden.”

Stootblokken

Namens de provincie Gelderland schoof ook assetbeheerder elektrotechnische installaties en wegelementen Hans Willekes aan bij de werksessies. Zijn expertise is vooral gericht op de verkeerskundige en technische aspecten rondom het thema bermen. Naast 21.500 lichtmasten en 150 verkeersregelinstallaties bezit en beheert Gelderland een aanzienlijke hoeveelheid wegelementen en wegwagkantsystemen: dynamische reizigersinformatiesystemen, routepanelen, gladheidsmeldsystemen, telpunten, verkeerscamera's, bebording, bebakening, bewegwijzering en geleiderails. Kortom, een bonte verzameling objecten in de berm die ordentelijk dient te worden verdeeld binnen een beperkte oppervlakte. “Veiligheid neemt als thema in die discussie een belangrijke plaats in. Denk bijvoorbeeld aan de keuze voor botsvriendelijke masten.” Het thema veiligheid gaat echter niet alleen op voor de weggebruikers, maar ook voor het onderhoudspersoneel. “De toegankelijkheid van een lichtmast dient zo

groot mogelijk te zijn. Het mastluisje dient vanaf de berm en niet vanaf de weg benaderbaar te zijn.” Een ander punt is het beheer van de berm: “Bepaalde groenaannemers gebruiken de lichtmasten als stootblokken tijdens het maaien. Dergelijke aanrijdingen leiden dus tot een ongewenste kostenpost.”

Maaibeschermers verzachten het leed enigszins, maar volgens Willekes is er meer baat bij extra toezicht. “Door beperkte overheidsmiddelen is dit helaas steeds minder mogelijk. Qua beheer maak ik me ernstig zorgen over de kwaliteit in de toekomst.”

Integraal ontwerp

Belangrijkste uitgangspunt is volgens hem echter een integraal ontwerp van de berm. “Geen aparte invulling per discipline meer. Het bermdocument kan daarbij als een handige checklist dienen. Informatie over bermen blijft

bovendien op laagdrempelige wijze bewaard, ondanks het verdwijnen van kennis door inkrimping van het ambtenarenapparaat.”

Geen restbak, maar een uitgebalancheerde combinatie van uiteenlopende functies. Een beheer- en toonbare berm die een evenwichtig aanzicht geeft. Volgens beheeradviseur Hendrik Hartog van de gemeente Arnhem zijn dat de belangrijkste doelstellingen van Alles Over Bermen. “Wel is er een belangrijk verschil per bestuursniveau als het aankomt op het onderdeel OVL: de provincie richt zich vooral op de verkeersveiligheid, terwijl gemeenten de sociale veiligheid vooropstellen.” Tijdens de werksessies is het Den Hartog opgevallen dat er een standaard beeld heerst van de berm: “Die bevindt zich volgens de bestaande beeldvorming voornamelijk in het buitengebied, ver buiten de bebouwde kernen. Deze locaties beschikken nauwelijks over OVL. Binnen de bebouwde kom zijn lichtmasten voornamelijk in het trottoir geplaatst, en daarom heeft OVL niet echt een grote rol gekregen in dit project.”

Goede verhouding

Het creëren van richtlijnen die ook gericht zijn op OVL zijn daarentegen wel noodzakelijk. “Per discipline moet duidelijk zijn wat we van elkaar mogen verwachten. Of het nou gaat om beplanting, verlichting of waterafvoer, het streven is een goede onderlinge verhouding van alle betrokken functies.” Arnhem beschikt over 700 km aan wegen, waarbij tientallen partijen zijn betrokken. In het verleden is wel eens gebleken dat de plannen van de één haaks stonden op die van een ander. Het ontstane document is een handige tool voor wegbeheerders: als kennisbank en instrument om kaders te stellen aan de werkzaamheden van uitvoerende partners, want een terugtrekkende overheid betekent dat er ook steeds meer werk terecht komt bij externe partijen. Die willen ook weten waar ze aan toe zijn.”

www.igov.nl